

*dr Agata Szydlik-Leszczynska*¹

Katedra Ekonomii i Finansów
Uniwersytet Jana Kochanowskiego

*dr hab. Marek Leszczyński, prof. UJK*²

Katedra Nauk o Bezpieczeństwie
Zakład Zarządzania Bezpieczeństwem
Uniwersytet Jana Kochanowskiego

Przedsiębiorczość społeczna w tworzeniu podstaw bezpieczeństwa społecznego wspólnot lokalnych

WPROWADZENIE

Współczesny proces gospodarowania ma charakter złożony (Kirman, 2018). Wymaga to od decydentów kształtujących politykę gospodarczą doboru adekwatnych oraz zróżnicowanych metod i technik oddziaływania. Trzeba mieć świadomość, iż tworzenie dogodnych warunków do rozwoju społeczno-gospodarczego powinno odbywać się na różnych szczeblach organizacji państwa (Dolnicki, 2003). Zwłaszcza istotne znaczenie ma to dla jednostek terytorialnych na poziomie gmin, powiatów i województw (Józwiak, 2012, s. 76–98). To na poziomie jednostek samorządu terytorialnego zachodzi większość procesów ekonomicznych i społecznych, których efekty kształtują jakość życia mieszkańców. Chodzi zwłaszcza o dostępność do dobrych miejsc pracy, usług publicznych oraz możliwość realizacji aspiracji życiowych (Sześciło, 2015, s. 286–289). Wspólnoty lokalne dążą do zapewnienia bezpieczeństwa społecznego wykorzystując posiadane zasoby zarówno materialne, jak też niematerialne. Aby osiągnąć akceptowalny poziom

¹ Adres korespondencyjny: Uniwersytet Jana Kochanowskiego, Katedra Ekonomii i Finansów, ul. Uniwersytecka 15, 25-406 Kielce; e-mail: agata.szydlik-leszczynska@ujk.edu.pl. ORCID: 0000-0003-0517-7465.

² Adres korespondencyjny: Uniwersytet Jana Kochanowskiego, Katedra Nauk o Bezpieczeństwie, ul. Uniwersytecka 15, 25-406; e-mail: marek.leszczynski@ujk.edu.pl. ORCID: 0000-0002-4951-1974.

bezpieczeństwa społecznego istotne jest aktywizowanie działań lokalnych przez władze publiczne. W tym kontekście duże znaczenie przypisuje się wspieraniu przedsiębiorczości społecznej. Celem opracowania jest wskazanie na znaczenie przedsiębiorczości społecznej w tworzeniu podstaw bezpieczeństwa społecznego. Scharakteryzowano istotę przedsiębiorczości społecznej jako ważnego działania służącego poprawie poczucia bezpieczeństwa społecznego. Odniesiono się także do przykładu terytorialnego (województwa świętokrzyskiego) w zakresie występowania i rozwoju przedsiębiorczości społecznej.

W artykule w części teoretycznej scharakteryzowano pojęcia bezpieczeństwo społeczne, przedsiębiorczość społeczna oraz ideę ekonomii społecznej w oparciu o literaturę przedmiotu. W dalszej części opracowania omówiono m.in. priorytety samorządu województwa świętokrzyskiego w zakresie rozwoju ekonomii społecznej.

BEZPIECZEŃSTWO SPOŁECZNE, ISTOTA I ZAKRES

Termin „bezpieczeństwo społeczne” występuje w aktach normatywnych zarówno rangi ustawowej, jak też w aktach prawnych niższego rzędu. W Konstytucji RP powiązано je z zabezpieczeniem społecznym, o czym stanowi art. 67, w którym „obywatel ma prawo do zabezpieczenia społecznego w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę lub inwalidztwo oraz po osiągnięciu wieku emerytalnego. Zakres i formy zabezpieczenia społecznego określa ustawa”. Ponadto „obywatel pozostający bez pracy nie z własnej woli i niemający innych środków utrzymania ma prawo do zabezpieczenia społecznego, którego zakres i formy określa ustawa”. Bezpieczeństwo społeczne można też powiązać z koncepcją *human security* (Human Development Report, 1994), koncentrującą się na człowieku, a w szczególności z koniecznością zaspokojenia jego egzystencjalnych potrzeb. Jednak w tej koncepcji głównym podmiotem bezpieczeństwa jest jednostka (człowiek) oraz jej potrzeby, a nie państwo. Opierając się na sformułowanych wyżej rozważaniach, można przyjąć, że bezpieczeństwo społeczne stanowi trwałe element warunkujący bezpieczeństwo państwa, umiejscowione jest w ogólnej problematyce bytu i ma liczne związki oraz zależności z zagrożeniami interesu narodowego oraz potrzebami społecznymi (Gierszewski, 2018, s. 23–28).

Bezpieczeństwo społeczne obejmuje całokształt działań prawnych, organizacyjnych realizowanych przez podmioty rządowe, samorządowe oraz instytucje międzynarodowe, pozarządowe i samych obywateli, które mają na celu zapewnienie pewnego poziomu życia osobom, rodzinom i grupom społecznym oraz niedopuszczenie do ich marginalizacji. Chodzi tu zwłaszcza o świadczenie pomocy dla obywateli, którzy padli ofiarą niezależnych od nich zdarzeń losowych – pożar, powódź, inne klęski żywiołowe. Jednocześnie ważne jest wzmocnienie odpowiedzialności obywateli za los własny i los rodzin. Walka z marginalizacją i nadrzęd-

na rola państwa w tym procesie nie może kształtować postaw bierności społecznej i wyczekiwania. Istotnym elementem bezpieczeństwa społecznego jest tworzenie warunków rozwojowych, poprzez możliwość aktywnego uczestniczenia w edukacji, kulturze, szeroko rozumianym życiu społecznym. Bezpieczeństwo społeczne odnosi się także do poczucia wspólnoty, tworzenia więzi społecznych opartych o zaufanie (Leszczyński, 2011, s. 58–59). Można zatem stwierdzić, iż bezpieczeństwo społeczne składa się z trzech komponentów (składowych) (tabela 1): bezpieczeństwo socjalne (odnoszące się do minimalnych standardów socjalnych opisanych przez poziom minimalnych płac, dochodów, transferów – gwarantowanych w systemie prawa i wynikających z istoty demokratycznego państwa), bezpieczeństwo wspólnotowe (odnoszące się do obszaru doznań i emocji, mające charakter psychofizyczny, subiektywne doznanie jednostki bycia częścią większej wspólnoty, społeczeństwa; poziom tego rodzaju bezpieczeństwa zależy od poziomu kapitału społecznego) oraz bezpieczeństwo rozwojowe (odnoszące się do ogólnych warunków rozwoju obywatela w danym państwie, opisane przez szanse i możliwości rozwojowe. Współcześnie zależy ono głównie od poziomu kapitału ludzkiego, warunków instytucjonalnych, poziomu decentralizacji państwa i upodmiotowienia obywatela w systemie prawnym).

Tabela 1. Zakres bezpieczeństwa społecznego

Bezpieczeństwo społeczne		
<p>BEZPIECZEŃSTWO SOCJALNE: – gwarancje prawno-instytucjonalne (gwarancje publiczne minimalnych dochodów, transferów socjalnych).</p>	<p>BEZPIECZEŃSTWO ROZWOJOWE: – kapitał ludzki (kwalifikacje, wiedza, umiejętności, ogólny stan zdrowia).</p>	<p>BEZPIECZEŃSTWO WSPÓLNOTOWE: – kapitał społeczny (zaufanie społeczne, zdolność do współpracy, pomocy, zdolność do tworzenia organizacji, aktywność obywatelska).</p>

Źródło: (Leszczyński, 2011, s. 58).

Bezpieczeństwo społeczne należy do najtrudniejszych, najmniej uchwytnych i podlegających ujęciu w ramy pojęciowe rodzajów bezpieczeństwa. Wynika to chociażby z wieloznaczności, wielowymiarowości tego, co społeczne (Jarmoszko, Barszczewski, 2017, s. 57–61). Bezpieczeństwo społeczne jest również blisko związane z „bezpieczeństwem socjalnym”, które dotyczy zagrożeń o charakterze społecznym, wywołanych przez: analfabetyzm, dyskryminacje, choroby, ubóstwo, przestępczość, narkotyki czy terroryzm (Waever i in., 1993, s. 18–27). W polskich warunkach liczne definicje bezpieczeństwa społecznego akcentują kwestie socjalne, ekonomiczne, zwraca się w nich uwagę na rolę władz publicznych w kształtowaniu bezpieczeństwa społecznego (Skrabacz, Sulowski, 2012; Książkowski, 2001; Gierszewski, 2013). Osiągnięcie zadowalającego poziomu bezpieczeństwa społecznego wymaga zarówno działań o charakterze instytucjo-

nalnym – instytucji państwowych, samorządowych i organizacji pozarządowych, jak też zaangażowania samych obywateli (społeczności lokalnych) (Durasiewicz, 2010, s. 35–55). Istotnym elementem bezpieczeństwa społecznego jest tworzenie warunków rozwojowych, poprzez możliwość aktywnego uczestniczenia w edukacji, kulturze, szeroko rozumianym życiu społecznym.

Warunkiem koniecznym przeciwdziałania zagrożeniom społecznym jest znajomość zjawisk związanych z tymi zagrożeniami. Poziom i waga zagrożeń stanowią punkt wyjścia do tworzenia odpowiednich strategii działania, przygotowania właściwych rozwiązań formalnoprawnych, podziału zasobów finansowych na poszczególne obszary zagrożeń, tworzenia instytucji realizujących zadania prewencyjne, operacyjne i restrykcyjne (Lisiecki, 2014, s. 165). W tym kontekście kluczowego znaczenia nabiera tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości społecznej, adresowanej do osób z różnych powodów defaworyzowanych na rynku pracy. Idea przedsiębiorczości społecznej łączy potrzebę aktywizacji zawodowej z aktywnym państwem, które wspiera obywateli w poszukiwaniu dróg wyjścia z trudnych sytuacji życiowych.

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ SPOŁECZNA I JEJ ISTOTA

Przedsiębiorczość społeczna nierozzerwalnie łączy się z jednym ze współczesnych nurtów ekonomii, a mianowicie ekonomią społeczną. W Polsce ekonomia społeczna zyskuje na popularności w ostatnich latach, kiedy po burzliwym okresie transformacji gospodarki i jej przekształceń własnościowych oraz strukturalnych, zaobserwowano szereg negatywnych skutków społecznych. Obecnie mamy do czynienia z klasą osób zmarginalizowanych (w sposób bezpośredni wykluczonych z głównego nurtu gry rynkowej). Klasa ta jest wewnętrznie zróżnicowana. Znajdują się tam zarówno długotrwale bezrobotni, osoby chore, które z obiektywnych przyczyn są wyłączone z otwartego rynku pracy, ale także wszyscy, którzy zostali dotknięci skutkami bardzo ostrej gry rynkowej. Znalezienie się w klasie zmarginalizowanej stygmatyzuje, a przez to utrudnia włączenie się w główny nurt procesów rynkowych.

Początki ekonomii społecznej to połowa XIX wieku, głównie na terenie Francji. Wówczas ekonomia społeczna była w opozycji do paradygmatu klasycznego, podobnie zresztą dzieje się i współcześnie. Kryzys państwa opiekuńczego spowodował, że możliwości zaspokajania potrzeb jednostek i grup społecznych ze środków publicznych zostały znacząco ograniczone. W poszukiwaniu alternatywy, dla rozwiązań zawodnych lub postrzeganych jako mało efektywne, wskazano między innymi na koncepcję przedsiębiorstwa społecznego i ekonomii społecznej (Mendel, 2008, s. 96). Podmioty działające w obszarze ekonomii społecznej realizują obok celu ekonomicznego, opartego o rachunek ekonomiczny, także cel społeczny, przy czym cel ekonomiczny ma służyć realizacji celu społecznego. Filozofia działalności

w obszarze ekonomii społecznej odwołuje się do holistycznej wizji społeczeństwa i człowieka. Działalność gospodarcza nie może zatem stanowić wyizolowanej, zdehumanizowanej dziedziny życia społecznego. Przeciwnie, jest ona wpisana w naturę życia społecznego i służy przede wszystkim zaspokajaniu potrzeb ludzkich w warunkach gospodarowania rzadkimi zasobami (Brzuska i in., 2017, s. 11–12).

Przedsiębiorczość społeczna jest rozumiana jako mechanizm tworzenia przedsiębiorstw społecznych – przedsiębiorstwo społeczne jest wynikiem przedsiębiorczości społecznej (Kurleto, 2016, s. 27). Według europejskiej sieci badawczej EMES za przedsiębiorstwo społeczne uznaje się podmiot, który prowadzi działalność o celach głównie społecznych i którego zyski w założeniu są reinwestowane w te cele, bądź pomnażają zasoby majątkowe wspólnoty. Zyski przedsiębiorstwa społecznego z zasady nie mogą być przeznaczone na powiększanie dochodów właścicieli i udziałowców. Jedną z definicji przedsiębiorczości społecznej przypisuje szczególną rolę przedsiębiorcy społecznemu, traktując go jako agenta zmiany społecznej (Dees, 1998). Pełnienie wspomnianej roli odbywa się poprzez (Praszkier, Nowak, 2015, s. 35):

- podejmowanie się misji związanej z tworzeniem i pielęgnowaniem wartości społecznych (nie tylko wartości jednostkowych),
- rozpoznawanie i ciągłe wykorzystywanie nowych okazji w celu realizacji tej misji,
- angażowanie się w proces stałej innowacji, adaptacji i uczenia się,
- odważne działanie niezależne od dostępnych środków,
- okazywanie silnego poczucia odpowiedzialności wobec beneficjentów i za uzyskane rezultaty.

Przedsiębiorczość społeczna wymaga zatem specyficznego rodzaju przedsiębiorców, którzy są dostatecznie umotywowani i zdeterminowani do realizacji celów, często w krytycznych sytuacjach życiowych oraz obiektywnie trudnych uwarunkowaniach społeczno-ekonomicznych. Rozwijanie przedsiębiorczości społecznej można opisać w pięciu aspektach: misja społeczna, innowacja społeczna, zmiana społeczna, duch przedsiębiorczości, osobowość (Praszkier, Nowak, 2015, s. 41).

W literaturze przedmiotu występuje różnorodność definicji przedsiębiorstwa społecznego, dla których wspólny jest zestaw charakteryzujących to przedsiębiorstwo cech (Mendel, 2008):

- przesłaniem jego funkcjonowania nie jest maksymalizacja zysków z zainwestowanego kapitału, ale preferencja dla zaspokajania potrzeb danej społeczności lokalnej,
- w jego organizacji i modelu decyzyjnym dominuje demokratyczny system zarządzania zgodnie z zasadą jeden członek – jeden głos,
- są to struktury elastyczne, o wysokim stopniu innowacyjności,
- istotą kooptacji i budowy organizacji jest dobrowolna partycypacja członkowska i zobowiązanie.

W Polsce przy tworzeniu przedsiębiorstw społecznych przyjęto kilka założeń (Kurleto, 2016, s. 166):

- priorytetowe traktowanie przedsiębiorstw społecznych opartych o zatrudnianie osób defaworyzowanych na rynku pracy,
- szczególne zaakcentowanie tzw. przedsiębiorstw filantropijnych,
- podkreślenie wagi relacji przedsiębiorstwa społecznego z lokalną społecznością,
- dostrzeżenie możliwości działania instytucji hybrydowych.

Z perspektywy stymulowania procesów rozwoju lokalnego szczególnego znaczenia nabiera działalność przedsiębiorstw społecznych na terenie konkretnej jednostki terytorialnej. Przedsiębiorstwo społeczne działa w konkretnym środowisku społecznym i gospodarczym. Powstanie podmiotów ekonomii społecznej przyczyniać się może do ożywienia lokalnej społeczności z wykorzystaniem jej zasobów. Chodzi tu o wykorzystanie zasobów: ludzkich, fizycznych, kulturowych, technicznych dostępnych na danym obszarze zgodnie z podejściem endogenicznym do rozwoju. Inną korzyścią rozwoju przedsiębiorczości społecznej na danym terenie jest rozwój postaw prospołecznych – budowanie kapitału społecznego w wymiarze lokalnym. Równie istotna jest poprawa konkurencyjności lokalnej gospodarki poprzez rozwój sieci współpracy, dostarczanie produktów i usług dla lokalnej społeczności, rozwój sieci zaopatrzenia dla lokalnych przedsiębiorców, wreszcie budowa zaufania społecznego. Rozwój przedsiębiorstw społecznych wpisuje się także w ideę tworzenia społeczeństwa obywatelskiego, rozwoju zrównoważonego (Kurleto, 2016; Mazur, 2015).

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ SPOŁECZNA W POLITYCE ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

W ramach działań samorządu województwa świętokrzyskiego określono kierunki polityki rozwoju regionu, gdzie włączono ekonomię społeczną jako jeden z instrumentów jej realizacji. Na poziomie samorządu województwa za realizację zadań związanych z szeroko rozumianą polityką społeczną odpowiada Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego. W ramach działań Ośrodka opracowano Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej. Koordynacja ROPS w obszarze ekonomii społecznej w latach 2015–2020 koncentruje się na realizacji przedsięwzięć m.in. takich jak:

- utworzenie i zapewnienie funkcjonowania regionalnego komitetu ds. ekonomii społecznej i organizowanie jego prac;
- monitorowanie rozwoju przedsiębiorczości społecznej;
- zwiększanie kompetencji służb zajmujących się aktywizacją, integracją oraz reintegracją społeczną i zawodową osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym;

- inspirowanie i promowanie nowych metod działań w zakresie aktywizacji, integracji oraz reintegracji społecznej i zawodowej osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- rozwój infrastruktury usług aktywizacji, integracji oraz reintegracji społecznej i zawodowej na rzecz osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- tworzenie regionalnych sieci współpracy OWES działających w regionie;
- tworzenie regionalnych sieci podmiotów ekonomii społecznej;
- tworzenie regionalnych sieci kooperacji podmiotów ekonomii społecznej o charakterze reintegracyjnym (CIS, KIS, ZAZ, WTZ);
- inicjowanie współpracy jednostek systemu pomocy społecznej, podmiotów ekonomii społecznej o charakterze reintegracyjnym oraz OWES;
- budowanie powiązań pomiędzy nauką, biznesem i ekonomią społeczną na poziomie regionalnym;
- promocja przedsiębiorczości społecznej;
- współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego i innymi podmiotami lokalnymi w zakresie tworzenia lokalnych planów rozwoju ekonomii społecznej;
- wspieranie realizacji przez podmioty ekonomii społecznej usług użyteczności publicznej.

Województwo świętokrzyskie wyróżnia się niekorzystnie na tle kraju (tabela 2) jeśli chodzi o liczbę zarejestrowanych przedsiębiorstw społecznych – najmniej w Polsce. Nawet jeśli liczbę tę skonfrontować z liczbą mieszkańców województwa, należącego do jednego z najmniej ludnych, to sytuacja ta jest nadal odbiegająca od oczekiwań.

Tabela 2. Przedsiębiorstwa społeczne w województwach

Województwo	Liczba ludności (31.12.2018 r.)	Liczba przedsiębiorstw społecznych
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
Dolnośląskie	2 901 225	50
Kujawsko-pomorskie	2 077 775	75
Lubelskie	2 117 629	57
Lubuskie	1 014 548	81
Łódzkie	2 466 322	74
Małopolskie	3 400 577	71
Mazowieckie	5 403 412	72
Opolskie	986 506	36
Podkarpackie	2 129 015	196
Podlaskie	1 181 533	76
Pomorskie	2 333 523	66

1	2	3
Śląskie	4 533 565	196
Świętokrzyskie	1 241 546	29
Warmińsko-mazurskie	1 428 983	88
Wielkopolskie	3 493 969	110
Zachodniopomorskie	1 701 030	44

Źródło: (<http://www.bazaps.ekonomiaspoleczna.gov.pl/> [2020.08.25]).

W związku z wciąż występującym dystansem rozwojowym między województwem świętokrzyskim a polskimi liderami rozwoju (województwo mazowieckie, dolnośląskie, wielkopolskie, małopolskie) istotne jest, aby stymulując mechanizmy konkurencji nie zapominać o znaczących obszarach wykluczenia. W ramach działań samorządowych na poziomie województwa przyjęto trzy zasadnicze priorytety (*Regionalny Program Rozwoju...*, 2016).

Priorytet 1. Wzmocnienie kapitału społecznego jako fundamentu ekonomii społecznej. Jednym z warunków koniecznych dla rozwoju ekonomii społecznej jest jej trwałe i wielowymiarowe osadzenie i zakorzenienie we wspólnocie samorządowej. System współpracy ekonomii społecznej i samorządu terytorialnego, aby był trwały i efektywny, powinien wkomponować podmioty ekonomii społecznej w działania samorządu poprzez odpowiednie zapisy prawa lokalnego. Dopiero wówczas funkcjonowanie systemu skutkować będzie określonymi rezultatami. Wzajemne relacje sektora ekonomii społecznej z samorządem niższego szczebla wymagają zintegrowanych działań na rzecz aktywnego włączania się partnerów w realizację lokalnych usług użyteczności publicznej. Rozwój ekonomii społecznej odbywać się będzie tam, gdzie zawiązywać się będą partnerstwa.

Priorytet 2. Tworzenie trwałych mechanizmów wsparcia i koordynacji ekonomii społecznej. Tradycje ekonomii społecznej w Polsce wskazują na konieczność popularyzacji tej idei i jej fundamentalnych zasad, takich jak: solidarność społeczna, wspólnotowość czy przedsiębiorczość. Sektor ekonomii społecznej w kraju i województwie znajduje się wciąż w fazie rozwoju, stanowią go w przeważającej mierze podmioty drobne, o niewielkiej skali oddziaływania. Dla skuteczności działania podmiotów ekonomii społecznej niezwykle ważne jest stworzenie kompleksowego systemu wsparcia oraz zaangażowanie instytucji i podmiotów innych sektorów na poziomie regionalnym i lokalnym. Rozwój ekonomii społecznej wymaga bieżącego zapewniania kompleksowego doradztwa na różnych poziomach. Niezwykle istotne jest stworzenie warunków formalnych do rozwoju sektora ekonomii społecznej. Zrozumienie władz lokalnych jest często podstawą do wprowadzenia zapisów sprzyjających rozwojowi ekonomii społecznej w strategiach lokalnych. Współpraca z lokalnymi samorządami, biznesem oraz zakorze-

nienie w społeczności lokalnej stanowią czynniki tworzące dobry klimat dla stabilności i rozwoju PES. Mogą stać się źródłem ich potencjalnego gospodarczego i społecznego sukcesu.

Priorytet 3. Edukacja i promocja ekonomii społecznej. Znajomość tematyki ekonomii społecznej w społeczeństwie jest niska. Ważne jest zatem popularyzowanie idei ekonomii społecznej, prowadzenie kampanii społecznych, podniesienie świadomości i wiedzy w zakresie ekonomii społecznej, promowanie dobrych praktyk w tym sektorze, wykreowanie postaw przedsiębiorczych. Dotychczasowe działania edukacyjne koncentrowały się na szkoleniach skierowanych głównie do pracowników ośrodków pomocy społecznej. Należy zatem włączyć do systemu edukacyjnego lokalnych polityków, włodarzy, radnych, członków rad zatrudnienia czy rad działalności pożytku publicznego. Jedną z podstaw rozwoju sektora ekonomii społecznej jest edukacja dzieci i młodzieży w zakresie tego sektora. Od zbudowania pozytywnie kojarzonej marki ekonomii społecznej uzależniony jest jej dalszy rozwój.

Przyjęte priorytety rozwoju sektora ekonomii społecznej mają o tyle istotne znaczenie, że ekonomia społeczna pozostaje słabo rozpoznany w świadomości społecznej obszarem aktywności. Stymulowanie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej może być ważnym uzupełnieniem polityki regionalnej skierowanej na przyciąganie inwestycji zewnętrznych (przy niedoborach kapitału związanego z regionalną gospodarką). Wynika to z faktu, iż uruchomienie działalności w sektorze ekonomii społecznej nie wymaga znaczących nakładów kapitałowych, a stanowić może także szansę na zaangażowanie młodych osób, chcących sprawdzić się w roli początkujących przedsiębiorców. Propagowanie przedsiębiorczości społecznej może także przyczynić się do wzmocnienia spójności społecznej, budowania regionalnego kapitału społecznego poprzez włączanie w rynek pracy grup „zapomnianych” i trudno odnajdujących się na otwartym rynku pracy.

PODSUMOWANIE

Bezpieczeństwo społeczne stanowi trudny interpretacyjnie problem badawczy. Jest to z jednej strony kategoria, którą można odnieść do bezpieczeństwa państwa w wymiarze strukturalnym, z drugiej zaś strony zawiera odniesienia do wymiaru społecznego. W tym kontekście istnieje potrzeba instytucjonalnego oddziaływania władz publicznych w celu tworzenia warunków do wzmacniania bezpieczeństwa społecznego. Oddziaływanie to powinno sprzyjać włączaniu różnych grup społecznych, marginalizowanych przez rynek, w proces pracy. Służy temu stymulowanie przedsiębiorczości społecznej w ramach programów rozwoju ekonomii społecznej. Jest to sposób na skuteczne włączenie osób defaworyzowanych z różnych powodów na otwartym rynku pracy, a jednocześnie wzmacnia to działanie spójność spo-

łeczną i przyczynia się do ograniczania napięcia społecznego. Działania w oparciu o ekonomię społeczną przyczyniają się do niwelowania niedoskonałości gospodarki rynkowej przyczyniając się do poprawy bezpieczeństwa społecznego.

BIBLIOGRAFIA

- Brzuska, F., Kukulak-Dolata, I., Nyk, M. (2017). (red.). *Ekonomia społeczna*. Warszawa: Wydawnictwo Difin.
- Dees, J. G. (2008). *The meaning of social entrepreneurship*. Kansas City: Kauffman Center for Entrepreneurial Leadership.
- Dolnicki, B. (2003). *Samorząd terytorialny*. Kraków: Zakamycze.
- Durasiewicz, A. (2010). Sieci wsparcia dla radomskich rodzin. W: M. Gagacka, K. Głąbicka (red.), *Lokalne sieci wsparcia* (s. 35–55). Radom: Wydawnictwo Politechniki Radomskiej.
- Human Development Raport* (1994). Organizacja Narodów Zjednoczonych.
- Gierszewski, J. (2018). Bezpieczeństwo społeczne jako dziedzina bezpieczeństwa narodowego. *Historia i Polityka*, 23(30), 21–38. DOI: 10.12775/HiP.2018.002.
- Gierszewski, J. (2013). Model bezpieczeństwa społecznego na tle teorii systemów. *Colloquium*, 2, 65–80.
- <http://www.bazaps.ekonomiaspoleczna.gov.pl/> (2020. 08.25).
- Jarmoszko, S., Barszczewski, W. (2017). *Bezpieczeństwo społeczne w sytuacjach krytycznych*. Siedlce: Wydawnictwo UPH.
- Jóźwiak, B. (2012). Zadania samorządu terytorialnego w rozwiązywaniu podstawowych kwestii społecznych. W: A. Skrabacz, S. Sulowski (red.), *Bezpieczeństwo społeczne. Pojęcia. Uwarunkowania. Wyzwania* (s. 76–98). Warszawa: Wydawnictwo Elipsa.
- Kirman, A. (2018). Ekonomia złożoności. W: L. Fischer, J. Hasell, J. Ch. Proctor, D. Uwakwe, Z. W. Perkins, C. Watson (red.), *Pomyśleć ekonomię od nowa. Przewodnik po głównych nurtach ekonomii heterodoksyjnej* (s. 76–98). Poznań: Wydawnictwo Ekonomiczne Heterodox.
- Księżopolski, M. (2001). Bezpieczeństwo socjalne. W: B. Rysz-Kowalczyk (red.), *Leksykon polityki społecznej* (s. 25–40). Warszawa: Wydawnictwo UW.
- Kurleto, M. H. (2016). *Model przedsiębiorstwa społecznego*. Warszawa: Wydawnictwo Difin.
- Leszczyński, M. (2011). *Bezpieczeństwo społeczne Polaków wobec wyzwań XXI wieku*. Warszawa: Wydawnictwo Difin.
- Lisiecki, M. (2014). Metody i techniki zarządzania bezpieczeństwem społecznym. W: K. Raczkowski, Ł. Sułkowski (red.), *Zarządzanie Bezpieczeństwem. Metody i techniki* (s. 165–207). Warszawa: Wydawnictwo Difin.
- Mazur, S. (2015). *Zarządzanie Publiczne*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Mendel, I. (2008). Przedsiębiorczość społeczna i jej wpływ na rozwój lokalnego kapitału społecznego. Zarys problematyki. *Organizacja i Zarządzanie*, 4, 93–105.
- Praszquier, R., Nowak, A. (2015). *Przedsiębiorczość społeczna. Teoria i praktyka*. Warszawa: Wydawnictwo Wolters Kluwer.

- Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej Województwa Świętokrzyskiego do 2020 roku.* (2016). Kielce: Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej.
- Skrabacz, A., Sulowski, S. (red.). (2012). *Bezpieczeństwo społeczne. Pojęcia. Uwarunkowania. Wyzwania.* Warszawa: Aspra.
- Sześciło, D. (2015). Współzarządzanie a usługi publiczne. W: S. Mazur (red.), *Współzarządzanie publiczne* (s. 286–301). Warszawa: Wydawnictwo Scholar.
- Waeber, O., Buzan, B., Kelstmp, M., Lemataire, P. (1993). *Identity, Migration and the New Security Agenda in Europe.* London: Centre for Peace and Conflict Research.

Streszczenie

Współczesny proces gospodarowania ma charakter złożony. Wymaga to od decydentów kształtujących politykę gospodarczą doboru adekwatnych oraz zróżnicowanych metod i technik oddziaływania. Trzeba mieć świadomość, iż tworzenie dogodnych warunków do rozwoju społeczno-gospodarczego powinno odbywać się na różnych szczeblach organizacji państwa. Stymulowanie rozwoju jest wpisane w istotę i naturę działań samorządowych, zaś wspieranie przedsiębiorczości społecznej pozostaje jednym z największych wyzwań na poziomie gmin i powiatów. Celem opracowania jest wskazanie na znaczenie przedsiębiorczości społecznej w tworzeniu podstaw bezpieczeństwa społecznego. Przedsiębiorczość społeczna nierozzerwalnie łączy się z jednym ze współczesnych nurtów ekonomii, a mianowicie ekonomią społeczną. W Polsce ekonomia społeczna zyskuje na popularności w ostatnich latach, kiedy po burzliwym okresie transformacji gospodarki i jej przekształceń własnościowych oraz strukturalnych, zaobserwowano szereg negatywnych skutków społecznych. W opracowaniu scharakteryzowano istotę przedsiębiorczości społecznej jako ważnego działania służącego poprawie poczucia bezpieczeństwa społecznego. Odniesiono się także do przykładu województwa świętokrzyskiego, w tym wskazano na znaczenie przedsiębiorczości społecznej, jakie przypisują jej decydenci odpowiedzialni za politykę rozwoju. Stymulowanie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej może być ważnym uzupełnieniem polityki regionalnej skierowanej na przyciąganie inwestycji zewnętrznych (przy niedoborach kapitału związanego z regionalną gospodarką). Wynika to z faktu, iż uruchomienie działalności w sektorze ekonomii społecznej nie wymaga znaczących nakładów kapitałowych, a stanowić może także szansę na zaangażowanie młodych osób, chcących sprawdzić się w roli początkujących przedsiębiorców. Propagowanie przedsiębiorczości społecznej może także przyczynić się do wzmocnienia spójności społecznej, budowania regionalnego kapitału społecznego poprzez włączanie w rynek pracy grup „zapomnianych” i trudno odnajdujących się na otwartym rynku pracy. Artykuł ma charakter przeglądowy.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo społeczne, przedsiębiorczość społeczna.

Social entrepreneurship in creating the foundations of social security in local communities

Summary

Contemporary processes of administration are of a complex character. It requires from policymakers who form the economic policy the choice of adequate and diverse methods and interaction techniques. One needs to be aware of the fact that creating suitable conditions for socio-economic development should

take place on different levels of a country's organisation. Stimulation of development is inscribed into the core and nature of local government actions and supporting social entrepreneurship constitutes one of the biggest challenges on the level of municipalities and counties. The aim of the study is to point to the meaning of social entrepreneurship in creating the foundations of social security. Social entrepreneurship is inseparably connected to one of the contemporary trends in the economy, namely the social economy. In Poland, the social economy has been gaining in popularity in recent years, following a number of negative social effects observed after the rough period of economic transformation and its ownership and structural transitions. In the study, the essence of social entrepreneurship has been characterised as an important action aimed at improving the feeling of social security. The reference has been made to Świętokrzyskie voivodeship, in which the meaning of social entrepreneurship has been pointed and attributed by policymakers responsible for the development policy. The stimulation of social economy subjects may be an important supplement of regional policy aimed at attracting external investments (with shortages of capital connected to the regional policy). This results from the fact that launching business in the social economy sector does not require significant capital outlay, and may constitute a chance for involving young people who want to test themselves in a role of budding entrepreneurs. Promotion of social entrepreneurship might as well contribute to the reinforcement of social cohesion as well as building regional social capital by including into the labour market some groups that are "forgotten" and feel it difficult to find themselves on the open labour market. The article is of an overview character.

Keywords: social security, social entrepreneurship.

JEL: H55, H75, H83, H12.